

УДК 330.341.1:338.2:338.45:330.45
DOI: 10.31732/2663-2209-2024-74-131-138

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Оксана Кириченко¹

¹Д.е.н., професор кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: OksanaKS@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5244-8323>

MANAGEMENT OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES AND BANKING INSTITUTIONS USING DIGITAL TECHNOLOGIES, INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT

Oksana Kyrychenko¹

¹Doctor of Science (Economics), Professor of the Department of Management Technologies «KROK» University, Kyiv, Ukraine, e-mail: OksanaKS@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5244-8323>

Анотація. У статті досліджено теоретико-методичні засади та практичні питання управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення. Актуальність теми проведеного дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі цифровізації, діджиталізації процеси обміну інформацією, документацією та проведення безпосередньо фінансових операцій здійснюються підприємствами та банківськими установами в цифровому інформаційному просторі, з використанням систем клієнт банкінгу та мобільних додатків, програмного забезпечення та хмарних сервісів, що несе в собі нові значні ризики, загрози і потребує обґрунтування засобів та комплексного підходу до управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення. Метою статті є дослідження управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення. Методологічною основою дослідження стали методи наукового пізнання: аналізу та синтезу, системний підхід, структурний, процесний, адаптивний, комплексний, функціональний наукові підходи. Отримані наукові результати полягають у обґрунтуванні основних блоків управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення до яких входить: створення необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємств та банківських установ інформаційної інфраструктури; забезпечення необхідними інформаційними ресурсами; цифровізація, автоматизація процесів збору та обробки інформації; програмне забезпечення інформаційної безпеки; використання великих баз даних; забезпечення безпеки інформації, що становить комерційну таємницю; забезпечення безпеки вихідної інформації; створення позитивного суспільно-інформаційного клімату навколо підприємств, банківських установ, товарів, послуг, які вони реалізують. Перспективи подальших досліджень полягають у доцільності всебічного розгляду, вивчення питань управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення в сучасних умовах цифровізації, діджиталізації зовнішнього інформаційного ринкового простору, необхідності та доцільності розбудови надійних, безпечних інформаційних комунікацій у роботі з контрагентами зовнішнього середовища, партнерами, споживачами товарів та послуг, захисту інформації та фінансових операцій у цифровому інформаційному просторі.

Ключові слова: управління, економічна безпека, система безпеки, цифрові технології, інформаційно-аналітичне забезпечення, підприємства, банківські установи

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 13

Abstract. The article examines the theoretical and methodological foundations and practical issues of managing the system of economic security of enterprises and banking institutions with the use of digital technologies of information and analytical support. The relevance of the topic of the study is due to the fact that at the present stage of digitalization, the processes of exchange of information, documentation and conducting direct financial transactions are carried out by enterprises and banking institutions in the digital information space, using client banking systems and mobile applications, software and cloud services, which carries new significant risks, threats and requires justification of means and comprehensive approach to the management of the system of economic security of enterprises and banking institutions with the use of digital technologies of information and analytical support. The aim of the article is to study the management of the system of economic security of enterprises and banking institutions with the use of digital technologies of information and analytical support. The methodological basis of the study is the methods of scientific

cognition: analysis and synthesis, system approach, structural, process, adaptive, complex, functional scientific approaches. The obtained scientific results consist in substantiating the main blocks of management of the system of economic security of enterprises and banking institutions with the use of digital technologies of information and analytical support, which include: creation of the information infrastructure necessary to ensure the economic security of enterprises and banking institutions; provision of the necessary information resources; digitalization, automation of information collection and processing processes; information security software; use of large databases; ensuring the security of information constituting a trade secret; ensuring the security of outgoing information; creation of a positive social and information climate around enterprises, banking institutions, goods and services that they sell. Prospects for further research lie in the expediency of comprehensive consideration, study of the issues of management of the system of economic security of enterprises and banking institutions using digital technologies of information and analytical support in modern conditions of digitalization, digitalization of the external information market space, the need and feasibility of developing reliable, secure information communications in working with counterparties of the external environment, partners, consumers of goods and services, protection of information and financial transactions in the digital information space.

Keywords: management, economic security, security system, digital technologies, information and analytical support, enterprises, banking institutions

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 13

Постановка проблеми. Актуальність теми проведеного дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі цифровізації, діджиталізації процеси обміну інформацією документацією та проведення безпосередньо фінансових операцій здійснюються підприємствами та банківськими установами в цифровому інформаційному просторі, з використанням систем клієнт-банкінгу та використанням мобільних додатків, програмного забезпечення та хмарних сервісів, що несе в собі нові значні ризики, загрози і потребує обґрунтування засобів та комплексного підходу до управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретико-методологічних засад та практичних аспектів управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення вивчалось у працях провідних зарубіжних та вітчизняних науковців. Термін «безпеки» історично почав вживатися з 1190 р. та характеризував спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь якої небезпеки (Чорнодід, 2003). Для визначення категорії «економічна безпека» дамо попередню характеристику поняття «безпека» та визначимо його сутність. В перекладі з

грецького «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу. Для визначення сутності поняття економічної безпеки наведемо загальні тлумачення поняття безпеки: безпека – стан захищеності, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує (Орлов & Духов, 2004). Безпека – стан захищеності особи, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх небезпек та загроз, що ґрунтується на діяльності людей, суспільства, держави, світової спільноти з виявлення (вивчення), ослаблення, усунення (ліквідації), відзеркалення небезпек і загроз, здатних знищити їх, позбавити фундаментальних матеріальних, духовних цінностей, завдати неприйнятної (неприпустимого об'єктивно та суб'єктивно) збитку, закрити шлях до виживання та розвитку (Шемаєва, 2009). Економічна безпека – стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях, складова частина національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа (Крутов, 2009). Об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система,

узятя в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа (Крутов, 2008).

Показники економічної безпеки — це найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи в цілому, її стійкості і мобільності: зростання ВВП, рівень і якість життя більшості населення, темпи інфляції, рівень безробіття, структура економіки, майнове розшарування населення, криміналізація економіки, стан технічної бази господарства, витрати на НИОКР, конкурентоспроможність, імпортна залежність, відкритість економіки, внутрішній і зовнішній борг держави (Дацків, 2004).

Економічна безпека підприємства у широкому розумінні асоціюється в першу чергу із ефективною діяльністю підприємства. Системно-функціональний підхід визначає економічну безпеку підприємства як захищеність свободи її ведення, юридичних та фактичних прав власності, матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів підприємства, можливостей його розвитку в умовах мінливого ринкового середовища, а також як здатність відбивати різного роду ризику та загрози економічним інтересам бізнесу. За іншим визначенням економічна безпека підприємства — це стан найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загрози з забезпеченням стабільності функціонування підприємства на теперішній час і в майбутньому (Сухоруков, 2007). Для розкриття поняття економічної безпеки підприємства доцільно привести одне з багатьох визначень поняття економічної безпеки підприємства, що дав С. Покропивний (2001): «Економічна безпека фірми (підприємства, організації) — це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації та технології, техніки й устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їх

використання для стабільного функціонування та динамічного, науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Проблеми економічної безпеки виникають у кожного підприємства, чи банківської установи не тільки у кризові періоди, але й в періоди економічної стабільності. При цьому, підприємство вирішує різний комплекс поставлених перед ним завдань. У режимі стабільного функціонування підприємство вирішує проблеми економічної безпеки, що пов'язані із дотриманням певного ритму виробництва, його динаміки та збуту продукції, захисту від нанесення матеріальних та фінансових збитків, захистом від несанкціонованого доступу до службової конфіденційної інформації підприємства, чи банківської установи, що складає його комерційну таємницю та протидії кримінальним проявам та несумлінній конкуренції.

Питання сутності побудови та управління системою економічної діяльності підприємств, банківських установ досить широко розглядаються науковцями та фахівцями у галузі економічної безпеки. Для формування змісту методологічного базису економічної безпеки науковці застосовують системний підхід, з використанням якого формуються уявлення та поняття, за допомогою яких здійснюється опис системи та принципів, методів, прийомів та засобів дослідження економічної безпеки. Використання системного підходу при проведенні досліджень є характерною ознакою сучасної економічної науки.

Проте поза увагою науковців, недостатньо вивченими, дослідженими залишаються питання управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення залишаючись актуальним для подальшого наукового вивчення.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є дослідження управління

системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення. З метою проведення дослідження було застосовано методи наукового пізнання: аналізу та синтезу, стратегічний, системний підхід; адаптивний, процесний, комплексний, функціональний наукові підходи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст поняття системи безпеки підприємства є комплексним та містить ряд елементів, в тому числі об'єкт та суб'єкт безпеки. Так, під системою економічної безпеки підприємства розуміється організаційний комплекс, який складається із сукупності організаційних, управлінських, технічних, правових та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки підприємства, захист законних інтересів його керівництва та інвесторів, сприяння забезпеченню стійкого розвитку підприємств (Ткачук, 2019).

За дослідженнями проведеними О. Білорусом (2001), система економічної безпеки підприємства – сукупність поглядів, ідей, цільових установок, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування підприємства, що включає заходи, шляхи, напрями досягнення поставлених завдань та створення умов для досягнення цілей бізнесу в умовах невизначеності і запобігання (пом'якшення) дії внутрішніх та зовнішніх загроз.

Глибокі дослідження в напрямку розробки методологічних засад створення та функціонування систем економічної безпеки підприємства як комплексу проводяться О. Захаровим (2008). На думку О.Захарова (2008), процес забезпечення економічної безпеки – це діяльність суб'єктів системи економічної безпеки з комплексної протидії реальним і потенційним внутрішнім і зовнішнім небезпекам, і загрозам економічної безпеки підприємства. У статті «Побудова комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства» О. Захаров (2009) дав наступне узагальнююче

визначення: комплексна система безпеки підприємства – сукупність взаємозалежних організаційних, правових і технічних заходів, спрямованих на зниження і протидію реальним і потенційним, внутрішнім і зовнішнім ризикам і загрозам діяльності підприємства, які можуть привести до істотних економічних втрат, зупинити або загальмувати розвиток підприємства. Комплексний підхід припускає включення в систему безпеки всіх корпоративних ресурсів підприємства, а також потенціалу зовнішніх взаємодіючих державних та недержавних організацій. Особлива роль у комплексній системі безпеки належить штатній службі безпеки підприємства. На неї покладаються плануюча, організаційна, координуюча і інформаційно-забезпечувальна функції. Ефективність діяльності та життєздатності системи економічної безпеки підприємства, банківської установи повністю залежить від злагодженості та системності роботи механізму взаємодії всіх елементів системи економічної безпеки. У сучасних умовах переходу до технологій четвертої промислової революції всі процеси які відбуваються на підприємствах, розбудова та ефективна діяльність функціональних підсистем роботи підприємств, установ здійснюється на засадах та з використанням нових цифрових технологій (Кириченко, 2021). Доступ та активне використання таких технологій в діяльності підприємств та банківських установ стає пріоритетною задачею в діяльності організацій як з метою забезпечення належного рівня безпеки так з метою забезпечення ефективної діяльної та майбутнього розвитку.

Планування та впровадження дій з метою удосконалення управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення передбачає розробку та реалізацію заходів з підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення, інформаційної безпеки та визначення порядку доступу до використання та збереження фінансово господарської інформації, що становить

комерційну таємницю підприємств та банківських установ – це напрямок забезпечення економічної безпеки спрямований на створення внутрішньої системи інформаційно-аналітичного забезпечення та інформаційного обміну, що була б повністю контрольованою інформаційно-аналітичним відділом служби економічної безпеки та повністю забезпечувала б безпеку інформаційного

обміну між підприємствами, банківськими установами, зовнішнім ринковим середовищем та внутрішнім середовищем цих підприємств чи банків.

Основні блоки управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення представлено на рис. 1.

Рис. 1. Основні блоки управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення

Джерело: розроблено автором

Роботу з управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення можна розділити за основним блоками: створення необхідної для забезпечення економічної

безпеки підприємств та банківських установ інформаційної інфраструктури; забезпечення необхідними інформаційними ресурсами; програмне забезпечення інформаційної безпеки та збору та обробки інформації; цифровізація, автоматизація процесів збору та обробки

інформації; забезпечення безпеки збору, обробки, використання, обігу та збереження інформації використання великих баз даних; забезпечення безпеки збереження, доступу, та використання інформації що становить комерційну таємницю підприємств, банківських установ; забезпечення безпеки вихідної інформації; створення позитивного суспільно-інформаційного клімату навколо підприємств та банківських установ та проектів, товарів послуг, сервісів які вони реалізують.

Створення необхідної для забезпечення економічної безпеки інформаційної інфраструктури, визначається накопиченням сукупності структурованих чи неструктурованих даних, засобів збору, обробки, збереження, архівації інформації, інформаційних матеріалів та документації, регламентуючої документації, систем виробництва інформаційної продукції та програмного забезпечення для її обробки, що забезпечується процесом інформаційно-аналітичного забезпечення та обігу інформації та діяльністю спеціалістів, кадрів що задіяні у процесі інформаційно-аналітичної роботи.

Для забезпечення інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки функціональних підсистем підприємств, банківських установ доцільним та необхідним є створення окремого підрозділу відділу інформаційно-аналітичного забезпечення, що буде підпорядкований Службі економічної безпеки та в той же час буде виконувати централізовано весь об'єм роботи по збору та обробці інформації, необхідний для ефективної роботи структурних підрозділів, для служби забезпечення економічної безпеки, служби постачання, для служби маркетингу, збуту, підприємства також інформації необхідної для налагодження зв'язків з громадськістю та організації суспільної думки. Це дозволить централізувати весь об'єм інформації який використовується з різною метою і завданнями різними підрозділами підприємств, банківських установ, зробити

власний архів масивів інформації, що знадобиться у наступній діяльності та значно заощадить фінансові та трудові ресурси, час на збір та обробку інформації різними структурами підприємства, банку.

Забезпечення необхідними інформаційними ресурсами поєднує в собі інформаційні дані, відомості отримані з різних джерел інформації, їх місцезнаходження та взаємозв'язок між інформаційними елементами.

Завданням достатнього забезпечення інформаційними ресурсами є використання інформаційно-аналітичним відділом доступу не тільки до відкритих, але й до закритих інформаційних джерел, активна співпраця із структурами забезпечення безпеки в рамках проведення конкурентної розвідки. Сучасним засобом доступу до отримання інформації є Інтернет, із використанням як відкритих так і закритих джерел, в рамках існуючого законодавства.

Цифровізація, програмне забезпечення інформаційної безпеки та збору та обробки інформації полягає у придбанні, встановленні та використанні спеціалізованих інформаційних, облікових, статистичних, розрахункових програм, що забезпечують процес збору та обробки інформації та оцінювання наявності та небезпеки різних каналів витоку інформації чи способів несанкціонованого доступу до інформації підприємства чи банку.

Загрози інформаційній безпеці та забезпечення безпеки збору, обробки, використання, обігу та збереження інформації. Загрози інформаційній безпеці можна розділити на дві групи: загрози що впливають та не впливають на її функціонування. Загрози що не впливають та не мають прямої дії на інформаційні мережі це загрози пов'язані з несанкціонованим витоком інформації, в даному випадку основним завданням з забезпечення збереження інформації є захист від несанкціонованого доступу, копіювання файлів, прослуховування, і т.д. Забезпечення інформаційної безпеки полягає у нейтралізації загроз що спрямовані на активний вплив на систему її функціонування, активну дію та порушення

інформаційних, апаратних, програмних ресурсів.

Програма інформаційного захисту в даному випадку повинна складатися з наступних напрямків: забезпечення безпеки ліній зв'язку, та локальної обчислювальної техніки; забезпечення безпеки роботи ЕОМ та їх операційних систем; забезпечення безпеки та цілісності баз даних, роботи серверів; забезпечення цілісності відомостей системної інформаційної обчислювальної мережі.

Захист в системі інформаційної безпеки збору, обробки, використання та збереження інформації повинен також здійснюватися за наступними напрямками: захист від несанкціонованого доступу до інформаційно-обчислювальної мережі; захист від несанкціонованого використання ресурсів інформаційно-обчислювальної мережі; захист від несанкціонованого обміну інформацією; технічна справність роботи інформаційної мережі, захист від відмов в обслуговуванні викликаних пошкодженням, вірусами.

Завдання забезпечення безпеки збереження, доступу та використання інформації що становить комерційну таємницю підприємства, банку є одним з першочергових завдань з забезпечення безпеки для підприємств, банків.

Інформація підприємств, банківських установ, що становить комерційну таємницю підрозділяється на промислову до якої відноситься інформація про використану технологію, способи виробництва, засоби виробництва, проектно-інноваційну до якої належить інформація про технологію створення та впровадження діяльності, науково-технічну, конструкторську документацію; комерційну інформацію до якої належать звіти про фінансово-економічний стан підприємства, його фінансово-кредитні, банківські, розрахункові операції, комерційно-збутову діяльність, угоди, умови на розповсюдження та реалізацію продукції, договори з постачальника, умови постачання сировини та матеріалів, структуру капіталу, акціонерів, власників

та інвестиції, активи підприємства, банку, стратегічні плани маркетингу.

Висновки. В сьогоденних умовах глобалізації та розвитку телекомунікаційних та Інтернет мереж та щільності загального інформаційного простору створення навколо підприємств, банківських установ негативної суспільної думки, негативних відгуків про їх діяльність, ділову репутацію та налаштування на негативне сприйняття їх продуктів, послуг, сервісів може завдати більш нищівного удару по безпеці функціонування та результативності ніж завдання матеріальної шкоди обладнанню та застосування силового впливу. Саме тому завданням управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення є не тільки забезпечення безпеки, але й організація суспільної думки, що сприяла б позитивному сприйняттю результату чи продукту діяльності, зростанню їх конкурентоспроможності та зміцненню ринкових позицій.

В результаті проведених досліджень сформовано блоки управління системою економічної безпеки підприємств та банківських установ з використанням цифрових технологій інформаційно-аналітичного забезпечення до яких входить: створення необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємств та банківських установ інформаційної інфраструктури; забезпечення необхідними інформаційними ресурсами; цифровізація, автоматизація процесів збору та обробки інформації; програмне забезпечення інформаційної безпеки; забезпечення безпеки збору, обробки, використання, обігу та збереження інформації з використання великих баз даних; забезпечення безпеки збереження, доступу, та використання інформації що становить комерційну таємницю підприємств, банківських установ; забезпечення безпеки вихідної інформації; створення позитивного суспільно-інформаційного

клімату навколо підприємств, банківських установ та товарів послуг, сервісів які вони реалізують.

Література:

1. Чорнодід І. С. (2003). Економічна безпека як категорія економічної теорії. *Актуальні проблеми економіки*. №11. С. 13–20.
2. Орлов П.І., Духов В.Є. (2004). Основи економічної безпеки фірми. Х.: Прометей-Пресс, 284с.
3. Шемаєва Л. Г. (2009). Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією з суб'єктами зовнішнього середовища: [монографія]. К.: НУПМБ. 357 с.
4. Крутов В. В. (2009). Словник термінів недержавної системи безпеки. К.: Університет економіки та права КРОК. 87с.
5. Крутов В. В. (2008). Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємства. К.: Фенікс. 423с.
6. Дацків Р. М. (2004). Економічна безпека у глобальному вимірі. *Актуальні проблеми економіки*. № 7 (37). С. 143–153.
7. Сухоруков А. І. (2007). Економічна безпека України в умовах сучасних гео економічних змін. *Стратегічна панорама*. №2. С. 30–43
8. Покропивний С. Ф. (2001). Економіка підприємства. К.: КНЕУ. 528 с.
9. Ткачук Г. О. (2019). Цифрові трансформації: взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка харчової промисловості*. Том 11, Вип. 4. С. 42-50.
10. Білорус О.Г. (2001). Глобалізація і безпека розвитку. К.: Інститут глобалістики. 733с.
11. Захаров О.І. (2008). Побудова комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Університету КРОК*. № 18. С. 44–52
12. Захаров О.І. (2009). Інформація в управлінні системою економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Університету КРОК*. №19. С.177–186
13. Кириченко О. С. (2021). Інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості України в умовах Четвертої промислової революції: монографія. К.: Університет економіки та права КРОК. 368 с.
https://library.krok.edu.ua/media/library/category/monografiji/kyrychenko_0019.pdf